

Trygg på jobb
Arbeid med utfordrende atferd
Pål-Erik Ruud

NAFO - Storefjell 25.4.2009

VERGE

Taktisk arbeidsmetodikk (TAM)

Forebygge **Håndtere** **Ettervern**

VERGE

Hvem er dere?

- Arbeidssted?
- Spesielle ønsker?

VERGE

VIDEO

VERGE

Etikk og tvang

- Etikk er systematisk refleksjon over moralsk praksis (Aadland, 2003)

VERGE

Etikk og tvang

- Bruk av fysisk tvang er det mest inngripende vi kan gjøre mot et annet menneske
- I Norge er det utbredt bruk av systematisk tvang mot de svakeste gruppene i samfunnet.
- Det er ingen formelle krav til ferdigheter og kvalitetssikring?

VERGE

Etikk og tvang

- Mye av tvangen som benyttes skyldes manglende opplæring og personalets utrygghet
- Opplæring og mestring i bruk av tvang fører vanligvis til redusert bruk av tvang.
- Vold er utfordrende å forholde seg til, det kreves kunnskap, vilje og evne...

VERGE

Min historie

VERGE

Likeverdig fokus
tjenestemottaker og arbeidstakers
Integritet og sikkerhet

VERGE

Våre grunnpilarer

Kvalitet Erfaring Troverdighet

VERGE

Faglig forankring

• Likeverdig fokus på arbeidstaker og klient

• Faglig forankring av metoder

• Enkle metoder som mestrer av arbeidstaker

Proporsjonalitet og egnethet

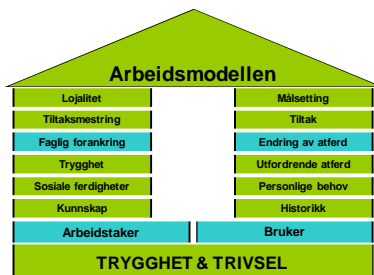
VERGE

Målsetting

- ⇒ **Bevisstgjøring** av opplevd atferd
- ⇒ Lære å **mestre** kjent atferd
- ⇒ Forstå forholdet mellom **trygghet** og **mestring**, en forutsetning for arbeid med utfordrende atferd
- ⇒ **Forstå** forholdet mellom forebygging, håndtering og ettervern

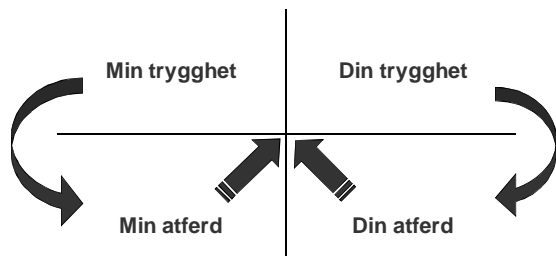
VERGE

Arbeidsmodellen

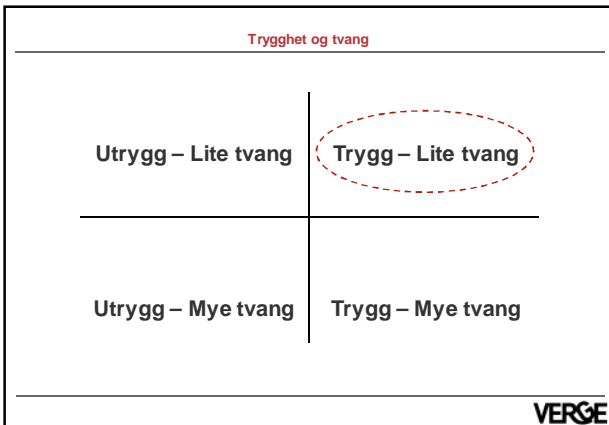

VERGE

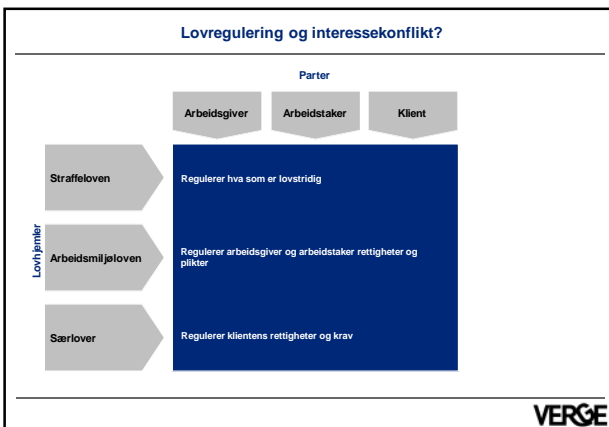
Aferdssyklus

VERGE

Arbeidsmiljøloven

§ 4-3 krav til det psykososiale arbeidsmiljø

(4) Arbeidstaker skal, så langt det er mulig, beskyttes mot vold, trusler og uheldige belastninger som følge av kontakt med andre

VERGE

Arbeidsmiljøloven

§ 3-2 Særskilte forholdsregler for å ivareta sikkerheten

a) Arbeidsgiver skal sørge for at arbeidstaker gjøres kjent med ulykkes- og helsefarer som kan være forbundet med arbeidet, og at arbeidstaker får den opplæring, øvelse og instruksjon som er nødvendig.

VERGE

Hjemmel i 4A

- Skadeavvergende tiltak i nødssituasjoner.
 - Fare for "vesentlig skade"
- Planlagte skadeavvergende tiltak i gjentatte nødssituasjoner, eller
- Tiltak for å dekke tjenestemottakers grunnleggende behov for mat og drikke, påkledning, hvile, søvn, hygiene og personlig trygghet, herunder opplærings- og treningstiltak..!

VERGE

Vesentlig skade

- Fysisk skade på egen person.
- Psykiske skader på egen person/hemming av egen utvikling.
- Sosialt fornedrende atferd.
- Fysiske skader på andres person.
- Krenkelse av personalets eller andres personlige integritet.
- Materielle skader på egne eller andres eiendeler.
- Konkret faresituasjon...!

VERGE

Straffeloven

§ 47 Nødrett

”Rett mot rett”

En ellers ulovlig handling blir lovlig i nød. Nød bryter alle lover!

VERGE

Straffeloven

§ 48 Nødverge

”Rett mot urett”

Privat rettsåndhevelse mot et rettsstridig angrep !

VERGE

Opplæringsloven

§ 9a-3. Det psykososiale miljøet

- Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremme et godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve trygghet og sosial tilhørighet.
- Dersom noen som er ansatt ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger som mobbing, diskriminering, vold eller rasisme, skal vedkommende snarest undersøke saken og varsle skoleledelsen, **og dersom det er nødvendig og mulig, selv gripe direkte inn.**

VERGE

NOU 1995:18 – ny lovgivning om opplæring

- **Pkt. 30.4** - særlig om skolepersonalets adgang til å bruke fysisk makt.
- Strl §§ 47 og 48 om **nødrett** og **nødverge**.
- **Særlig plikt til omsorg** for elevene.
- **Yngre elever** større krav til omsorg.
- Antas ikke bare rett, men **plikt til å gripe inn fysisk** når fare for helse og sikkerhet, men også betydelige materielle verdier.

VERGE

Andre relevante reguleringer

- Individuell opplæringsplan (IOP)
- Ordensreglement
- Beredskapsplan
 - Prosedyrebeskrivelser
- Dokumentasjon og saksbehandling
 - Registrering av hendelse

VERGE

Juridiske rammer

Ikke ENDELIG avklart ?

VERGE

Atferdspyramiden

VERGE

Utelukke andre
alternativer

Status

Vold er en av de største truslene i verdens arbeidsliv...

VOLD

Hendelse hvor personer blir trakassert, utskjelt, truet eller angrepet i omstendigheter som har forbindelse til deres arbeid og som innebærer en åpenlys eller antydningstrussel mot deres sikkerhet, velvære eller helse

©Clarkin, Cox, Griffiths, Wynne. "Guidance on the prevention of violence at work"

Vold:

Enhver handling som skremmer, smerter, skader eller krenker, og som kan påvirke arbeidstaker til og; **gjøre noe de ikke vil**, eller **la være å gjøre noe de vil**. *(Pier Isdal – omskrevet)*

VERGE

Trusler:

Atferd som fremkaller frykt for egen eller andres helse, sikkerhet eller velvære. *(omfattes av begrepet vold)*.

VERGE

Utfordrende atferd:

Sosialt avvikende atferd som oppleves manipulerende, kverulerende, argumenterende, eller som på annen måte oppleves som ubehaglig.

VERGE

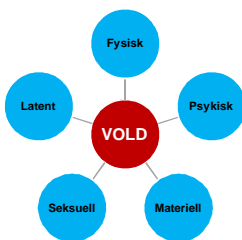
Utfordrende atferd

- "Utfordrende atferd kan defineres som kulturelt avvikende atferd...
- med intensitet, frekvens eller styrke som utsetter personen selv eller andre for fysisk fare,
- eller som i stor grad vil føre til begrenset bruk av eller tilgang på vanlig sosial deltakelse i samfunnet"

(Rose, 1996; Emerson mfl., 1996) Jarle Eknes (utviklingshemmede og psykisk helse 2003).

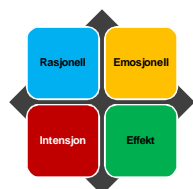
VERGE

Refleksjon rundt vold

VERGE

Refleksjon rundt vold

VERGE

Makt og Avmakt

Kommunikasjon, aktivitet, miljø,
overgrep, livsbetingelser

VERGE

Årsaker

Sorg, smerte, sykdom,
abstinens, psykisk lidelse,
glede, sinne, frustrasjon,
avmakt...

VERGE

Oppnå goder
eller
Unngå ubehag

VERGE

Utfordringen er
å se sammenhengen

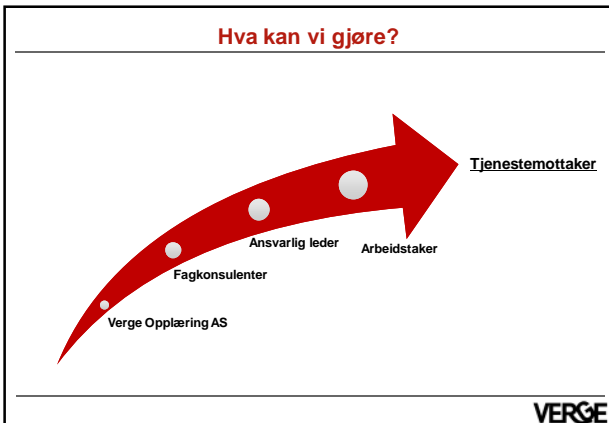
VERGE

Vi må søke å forstå voldens
intelligens og funksjon...

VERGE

VERGE

Personalatferd

Mange undersøkelser viser at **kvaliteten på hjelperelasjonen** i psykoterapi er betydelig viktigere for behandlingsresultatet enn terapeutens formelle kvalifikasjoner, som for eksempel teoretisk skoleing (Aamodt, 1997; Lafferty m.fl. 1984).

Jarle Eknes

VERGE

Det du **gir av deg** selv
gjenspeiles
i hva du **får tilbake**...!

VERGE

**Teori er en god tjener
men
en dårlig herre**

Agresjon og vold – Stål Bjørkly 1997

VERGE

Praksis definerer oss...

VERGE

VERGE
OPPLÆRING AS

Verge Opplæring AS
Hagalykkja 54 – 2080 EIDSVOLL
Tlf: 98 22 22 98
E-post: ruud@verge.no

www.verge.no

Takk for meg...

VERGE

RIKSADVOKATEN

Verge Opplæring A/S
v/Pål-Erik Ruud
Hagalykkja 54
2080 EIDSVOLL

DERES REF.:

VÅR REF.:
Ra 08-286 RTO/jaa
444.0

DATO:
25.06.08

ARBEIDSGIVERS ANMELDELSE AV VOLD MOT ARBEIDSTAKER

Det vises til Deres brev hit 23. mai 2008.

1. Den første problemstillingen som reises i brevet er hvorvidt arbeidsgiver kan besørge politianmeldelse av voldsepisoder som rammer arbeidstaker.

Straffbare handlinger er undergitt såkalt ubetinget offentlig påtale med mindre annet er bestemt, jf. straffeloven § 77. En person som utøver vold som kvalifiserer til *legemsbeskadigelse* (straffeloven § 229) kan dermed straffefølges uavhengig av hvordan de rettshåndhevende myndigheter kommer til kunnskap om forholdet, således også etter anmeldelse fra arbeidsgiver. På samme måte er trusler som rammes av straffeloven § 227, underlagt ubetinget offentlig påtale.

For voldsutøvelse som "bare" utgjør *legemsfornærmelse* etter straffeloven § 228 oppstår det imidlertid spørsmål om arbeidsgivers anmeldelse er tilstrekkelig til straffefølgning. En legemsfornærmelse foreligger i tilfeller der det ikke er forvoldt skade i lovens forstand. (Det er dessuten bestemmelsen om legemsfornærmelse som kommer til anvendelse i tilfeller der volden faktisk har medført skade, men skaden er en utilsiktet, og ikke forsettlig følge av volden.)

Det følger av straffeloven § 228 fjerde ledd at legemsfornærmelser som utgangspunkt bare straffefølges dersom den fornærmede – dvs. den arbeidstaker som har vært utsatt for vold – begjærer det. Straffefølgning kan imidlertid også skje uten slik påtalebegjæring i nærmere angitte tilfeller. Det alternativet som har interesse her er at *allmenne hensyn krever påtale*.

Hvorvidt allmenne hensyn krever påtale må i prinsippet vurderes i det enkelte tilfellet, på bakgrunn av voldens alvor og den fornærmedes stilling. Spørsmålet har tidligere vært oppe bl.a. i tilknytning til vold mot lærere, ansatte i forsikringsselskap samt ansatte i politiet. Riksadvokaten har lagt til grunn at allmenne hensyn krever påtale i de fleste saker der en

Postadresse:
Postboks 8002 Dep
0030 OSLO

Kontoradresse:
Stortorvet 2
0155 OSLO

Telefon:
22 47 78 50

Telefax:
22 33 31 12

lærer har vært utsatt for vold av noe alvor fra en elev, jf. riksadvokatens brev 17. desember 1999 som vedlegges til orientering. En antar at synspunktene i brevet kan ha overføringsverdi til situasjonen også for andre yrkesgrupper.

Den type voldsbruk som skisseres i Deres eksempel – vold som medfører kraftige bloduttrekninger og sykefravær, men ikke varig (fysisk) skade – vil etter omstendighetene kunne bli bedømt som legemsbeskadigelse etter straffeloven § 229. I så fall er forholdet som nevnt underlagt ubetinget offentlig påtale. Det kan imidlertid oppstå usikkerhet om avgrensningen mot legemsfornærmelse. Usikkerhet knyttet til vurderingen av om det foreligger legemsbeskadigelse eller legemsfornærmelse, eller til om allmenne hensyn i sistnevnte tilfelle krever påtale i det konkrete tilfellet, vil imidlertid ikke være til hinder for at arbeidsgiver inngir anmeldelse.

For fullstendighets skyld legges til at det nok sjelden er til å unngå at arbeidstaker under enhver omstendighet må forklare seg for politiet og i retten om den aktuelle volden dersom forholdet skal straffeforfølges.

Endelig gjør en oppmerksom på at det er gitt nye regler om påtalen i forbindelse med arbeidet med ny straffelov (lov 20. mai 2005 nr. 28). Endringene ventes satt i kraft i løpet av 2009 eller tidlig i 2010. Ordningen med at påtalen for visse lovbrudd er betinget av fornærmedes begjæring, vil da utgå.

2. Det andre temaet som tas opp i Deres brev, knyttet til grensene for lovlig maktbruk i ulike institusjoner, reiser en rekke vanskelige problemstillinger som det ikke er naturlig for riksadvokaten å ta stilling til utenfor konkrete saker. Eventuelle generelle avklaringer hører under andre myndigheter enn påtalemyndigheten.

Knut H. Kallerud
ass. riksadvokat

Runar Torgersen
kst. statsadvokat

Vedlegg: Brev 17. desember 1999 fra riksadvokaten til Lærerforbundet

RIKSADVOKATEN

Lærerforbundet
Wergelandsvn. 15
0167 OSLO

DYKKAR REF.:
97/00662-731

VÅR REF.:
Ra 99-428 KHK/GEK
444.0

DATO:
17.12.99

VALD MOT LÆRARAR

Dykkar brev av 8. desember 1999.

Saker om vald mot lærarar skal sjølv sagt etterforskas. Men politiet er i desse sakene til vanleg avhengig av at nokon melder frå sidan hendinga elles ikkje vert kjend for politiet. Det kan vera at den einskilde lærar ville kjenne det lettare om ein hadde ei fast rutine om at alle tilfelle av vald skal meldast og at meldinga gjekk frå leiinga ved skulen eller skuleadministrasjonen, ikkje frå læraren sjølv. Kanskje ville det vere ein god ide om Lærerforbundet tok initiativ til å etablere ei slik rutine. Likevel er det vanskeleg å unngå at den som har vert utsett for valden sjølv må gje forklaring til politiet, møte som vitne i retten osv.

Det må vurderast i det einskilde tilhøve kva for straffereglar som skal nyttast. Riksadvokaten reknar med at dei alminnelege reglane om lekamskrenking i straffeloven kap. 22 er mest aktuelle sidan straffeloven § 127 krev at det er ei tenestehandling som er søkt påverka. Om ein lærar skal reknast som offentleg tenestemann i høve til § 127 tek riksadvokaten ikkje standpunkt til. (Det kan nemnast at ein ikkje er kjend med at regelen er nytta ved valdsbruk overfor lærarar.) Etter riksadvokaten sitt syn vil det gjennomgåande vera eit skjerpande moment at vald er brukt overfor ein lærar som gjer arbeidet sitt og bruk av reglane i kap. 22 gjev difor knapt dårlegare vern i praksis enn § 127.

Som De peikar på i brevet, krev straffeloven § 228 i utgangspunktet påtale frå den som er krenkt ved handlinga. Sjølv om kvart einskild tilfelle må vurderast for seg, reknar riksadvokaten med at "allmenne hensyn" i dei fleste saker krev påtale om ein lærar har vore utsett for vald av noko alvor frå ein elev. Det er derfor til vanleg ikkje naudsynt med personleg påtale frå den som har vore utsett for vald.

Gjenpart av dette brevet er sendt statsadvokatane for vidare orientering til politimeistrane og direkte til politimeisteren i Oslo og til Justisdepartementet.

Tor-Aksel Busch

Knut H. Kallerud
førstestatsadvokat

Gjenpart: 1. Statsadvokatane
2. Justisdepartementet
3. Politimeisteren i Oslo